

De regionale schokbestendigheid van de Oost-Vlaamse economie

Provincie Oost-Vlaanderen
Waar kennis werkt

De Regionale schokbestendigheid van de Oost-Vlaamse economie

is een uitgave van de studiedienst van het Huis van de economie.

Huis van de economie
Seminariestraat 2
9000 Gent

Provinciale Dienst Economie, Europese en Internationale samenwerking

tel. +32 9 267 86 86
economie@oost-vlaanderen.be
www.oost-vlaanderen.be

Redactie

Jos Saerens
Pascal de Meyer
Kathy Gillis

Dataverzameling en -verwerking

Pascal de Meyer
Kathy Gillis
Jos Saerens

Secretariaat

Sabina De Roeck

Ontwerp

Karakters

Verantwoordelijke uitgever

Marc De Buck, gedeputeerde
p/a Gouvernementstraat 1
9000 Gent

Wettelijk depotnummer

D/2009/5139/14/

Voorwoord	5
Begrippenlijst en methodiek	6
Deel 1: Schokbestendigheid	11
a. Conjunctuurgevoeligheid van bedrijfstakken in België	12
b. Relatieve aanwezigheid en groei van bedrijfstakken in Oost-Vlaanderen	14
c. Oost-Vlaamse schokbestendigheid	18
Deel 2: Arbeidsproductiviteit en werkgelegenheid in Oost-Vlaanderen	23
a. Analyse over de periode 1998-2007	24
b. Analyse over de periode 2003-2007	26
Deel 3: Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse bedrijfstakken	29
a. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse bruto toegevoegde waarde over de periode 1998-2007	30
b. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse bruto toegevoegde waarde over de periode 2003-2007	33
c. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse werkgelegenheid over de periode 1998-2007	34
d. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse werkgelegenheid over de periode 2003-2007	36
Tot slot	37
Bijlagen	40

De huidige golf van ontslagen ten gevolge van het overslaan van de financiële crisis naar de reële economie en de daaruit voortvloeiende recessie, zet ons aan om na te denken over de structuur van onze regionale economie. De gevolgen van de crisis kunnen we dagelijks in de kranten lezen: ontslagen, falingen, delokalisaties en herstructureringen. Een wereldwijde vraagbaisse is het gevolg, wat in het bijzonder voor een kleine open economie als de onze relatief grote consequenties heeft. De teruglopende vraag en de daardoor dalende investeringen doen veronderstellen dat deze crisis dieper en langduriger zal zijn dan wat we oorspronkelijk konden verwachten op basis van historische gegevens.

Statistische gegevens over de regionale effecten van een conjunctuursverandering of zelfs van een recessie zijn onvoldoende aanwezig.

Daarom worden in deze studie een aantal analyses gemaakt van de Oost-Vlaamse economie met betrekking tot de groei van de bruto toegevoegde waarde en de groei van de tewerkstelling over de periode 1998-2007.

Vooreerst wordt een analyse gemaakt van de conjunctuurgevoeligheid van de sectoren. Door die historische schokgevoeligheid toe te passen op de relatieve aanwezigheid van de sectoren in Oost-Vlaanderen wordt de Oost-Vlaamse schokbestendigheid in kaart gebracht.

In een tweede hoofdstuk wordt de groei van de bruto toegevoegde waarde naar groei van arbeidsproductiviteit en naar toename van tewerkstelling geanalyseerd over de tienjarige periode 1998-2007 en over de vijfjarige periode 2003-2007. Hierdoor wordt getracht meer inzicht te krijgen in de mate waarin groei wordt gerealiseerd door meer tewerkstelling en of meer efficiëntie.

In het laatste deel wordt een shift-share analyse gemaakt van de Oost-Vlaamse werkgelegenheidsgroei en van de groei van de bruto toegevoegde waarde over de vermelde periodes.

De bedoeling van deze analyse is via het opsplitsen van de geregistreerde groei in een aantal componenten te weten te komen in welke mate groei- of krimpsectoren in Oost-Vlaanderen al dan niet aanwezig zijn tegenover het ijkpunt Vlaanderen.

Het is tot slot de bedoeling dat deze studie een aanzet zou zijn om onze beperkte kennis van de Oost-Vlaamse sectorale structuur te verbreden en te verdiepen en dit in de toekomst op te volgen en nog verder uit te werken.

Marc De Buck

gedeputeerde bevoegd voor Economie,
Ruimtelijke Ordening en Externe Betrekkingen

BEGRIPPENLIJST EN METHODIEK

In het kader van deze studie werd gebruik gemaakt van gegevens van het INR, het Instituut voor de Nationale Rekeningen.

Instituut voor de Nationale Rekeningen

Het Instituut voor de Nationale Rekeningen stelt cijfermateriaal op om de economische toestand van België, de gewesten, de provincies en de arrondissementen (= laagste geografische niveau) te analyseren.

Het INR is samengesteld uit vertegenwoordigers van drie grote instellingen: de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (FOD Economie), de Nationale Bank van België (NBB) en het Federaal Planbureau.

Het INR is al vijftien jaar bevoegd voor het opstellen van de nationale en regionale rekeningen, de rekeningen van de openbare besturen, de statistieken van de buitenlandse handel, de input-outputtabellen en de economische vooruitzichten die vereist zijn voor het opstellen van de economische begroting.

In 2009 werden de taken van het Instituut voor de Nationale Rekeningen uitgebreid met prijsobservatie en -analyse: met het oog op behoud van de koopkracht van de consumenten en het tegengaan van concurrentievervalsing op de Belgische markt, geeft het INR raad aan de federale regering op het vlak van de evolutie van de eindprijzen, of de verschillende componenten ervan. Het INR brengt dus ook rapporten uit over belangrijke onderwerpen in het domein van de prijzen.

Statistieken

De gegevens in deze nota beslaan de voorbije tien jaar, namelijk de periode 1998 tot en met 2007.

Hierna worden de gebruikte statistieken omschreven (definities op basis van de metadatabank van de Studiedienst van de Vlaamse Regering).

1.1. Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen, in lopende prijzen

De bruto toegevoegde waarde is een courante indicator om het economisch belang van een regio of een bedrijfstak aan te duiden.

De bruto toegevoegde waarde is het bedrag dat de drie productiefactoren natuur, arbeid en kapitaal aan de waarde van de verbruikte goederen en diensten toevoegen.

Het is gelijk aan het verschil tussen de waarde van de geproduceerde goederen en diensten en de waarde van de in het productieproces verbruikte goederen en diensten.

Het gaat om “bruto” toegevoegde waarde, wat wil zeggen dat het verbruik van vaste activa (i.e. afschrijvingen) inbegrepen is.

De waardering gebeurt tegen basisprijzen: niet-productgebonden belastingen (belastingen op gebruik van de grond, gebouwen, milieubelasting, ...) zijn niet inbegrepen. Wel zijn productgebonden subsidies (importsubsidies, andere subsidies) inbegrepen.

De gegevens worden in lopende prijzen opgemaakt - dat wil zeggen niet gecorrigeerd voor inflatie.

Tabel A: Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen, in lopende prijzen (in miljard EUR) - 1998-2007

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Antwerpen	37,9	39,5	42,0	42,7	44,4	45,5	48,2	50,9	53,2	56,3
Vlaams-Brabant	20,5	21,7	22,7	24,1	24,2	25,1	26,7	27,7	29,5	31,4
West-Vlaanderen	21,1	22,0	23,1	23,9	24,5	25,1	26,2	27,1	28,8	30,3
Oost-Vlaanderen	23,94	24,4	25,8	26,7	27,8	28,9	30,4	31,5	33,4	35,4
Limburg	13,4	13,4	14,5	15,0	15,5	16,0	16,4	16,8	18,1	19,2
Vlaams Gewest	117,0	121,3	128,1	132,3	136,4	140,7	147,9	154,1	162,9	172,6

Bron: INR

Per eind 2007 bedroeg de bruto toegevoegde waarde in Oost-Vlaanderen 35,4 miljard euro. Dit is bijna de helft meer (47,9%) dan in 1998.

De provincie Oost-Vlaanderen neemt 20,5% van de Vlaamse bruto toegevoegde waarde voor haar rekening. Alleen in de provincie Antwerpen wordt meer toegevoegde waarde gerealiseerd, namelijk 32,6% van het Vlaamse totaal of 56,3 miljard EUR in 2007.

1.2. Werkzame personen

Het aantal werkzame personen, uitgedrukt in voltijdse equivalenten, is de som van het aantal werknemers en het aantal zelfstandigen naar werkplaats.

➔ Het aantal werknemers of de personen die werken in dienstverband zijn: de bezoldigde arbeiders, bedienden en ambtenaren. Het gaat om aantal personen, niet om aantal jobs.

Werknemers zijn personen die op grond van een arbeidsovereenkomst, al dan niet formeel, werk verrichten voor een andere ingezeten institutionele eenheid en daarvoor loon ontvangen (geen dubbeltellingen voor meerdere jobs).

Personen in loondienst worden alleen bij de werknemers ingedeeld indien ze niet in hoofdzaak als zelfstandige werkzaam zijn.

➔ Een zelfstandige is ieder natuurlijk persoon die in België een beroepsbezigheid uitoefent, zonder hiervoor door een arbeidsovereenkomst of een statuut verbonden te zijn.

Tot de zelfstandigen behoren ook de niet-betaalde meewerkende gezinsleden, de thuiswerkers van wie het inkomen afhangt van de output van het productieproces waarvoor zij verantwoordelijk zijn en de werkenden die enkel voor eigen consumptie of eigen investeringen produceren.

Tabel B: Aantal werkzame personen (x 1 000) - 1998-2007

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Antwerpen	668	678	693	704	704	706	713	725	736	753
Vlaams-Brabant	371	381	393	402	395	392	396	402	411	419
West-Vlaanderen	458	461	468	473	474	473	475	480	490	498
Oost-Vlaanderen	489	492	502	507	509	509	516	522	531	541
Limburg	288	290	296	302	302	300	300	302	309	317
Vlaams Gewest	2 273	2 303	2 352	2 388	2 384	2 380	2 399	2 432	2 480	2 528

Bron: INR

Het aantal werkzame personen neemt in de provincie Oost-Vlaanderen gestaag toe: in de periode 1998-2007 is het aantal werknemers en zelfstandigen gestegen met 10,7%.

In 2007 bedraagt het aantal werknemers en zelfstandigen in Oost-Vlaanderen 541 000 personen. Dit is 21,4% van het Vlaamse aantal.

1.3. Arbeidsproductiviteit

De arbeidsproductiviteit meet de economische performantie van een land of regio.

➔ De arbeidsproductiviteit is de verhouding tussen het bruto binnenlands product en het aantal werkzame personen.

Met bruto binnenlands product wordt bedoeld de totale productie, binnen een bepaalde periode gerealiseerd (kwartaal of een jaar), van goederen en diensten binnen een land.

Het bruto regionaal product is de waarde van de totale productie van goederen en diensten binnen een bepaalde regio (gewest, provincie of arrondissement).

Tabel C: Arbeidsproductiviteit of BBP/werkzame persoon (in 1 000 EUR) • 1998-2007

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Antwerpen	63,7	65,5	68,2	67,9	70,8	72,2	76,0	79,0	80,9	84,1
Vlaams-Brabant	62,1	64,1	65,0	66,9	68,4	71,8	75,8	77,4	80,8	84,3
West-Vlaanderen	51,7	53,7	55,6	56,5	57,8	59,3	62,0	63,3	66,0	68,5
Oost-Vlaanderen	54,8	55,7	57,8	58,8	61,3	63,3	66,2	67,9	70,7	73,5
Limburg	52,2	53,0	55,2	55,6	57,4	59,5	61,6	62,4	65,7	68,0
Vlaams Gewest	57,6	59,2	61,2	62,0	64,1	66,1	69,3	71,2	73,8	76,8

Bron: INR

De arbeidsproductiviteit is in 2007 het hoogst in de provincie Vlaams-Brabant (84 268 euro). Voordien was de provincie Antwerpen steeds koploper. De provincie Oost-Vlaanderen neemt de derde plaats in met een arbeidsproductiviteit van 73 451 EUR per 31 december 2007.

Gedurende de periode 1998-2007 is de arbeidsproductiviteit in Oost-Vlaanderen gestaag toegenomen met een gemiddelde jaarlijkse groei van 3,4%.

deel 1

Schokbestendigheid

Schokbestendigheid

A. Conjunctuurgevoeligheid van bedrijfstakken in België

De werkwijze gehanteerd in hoofdstuk 1 werd geïnspireerd door een artikel in het tijdschrift ESB: "De regionale schokgevoeligheid van de Nederlandse economie"¹.

Om te bepalen in hoeverre een regio "schokbestendig" is, dat wil zeggen bestand tegen conjuncturele krimp, zijn twee sets van datagegevens relevant.

Ten eerste zijn dat de concentratiecoëfficiënten of locatiequotiënten van de bedrijfstakken. Deze geven weer in hoeverre een bedrijfstak over- dan wel ondervertegenwoordigd is in een bepaalde regio in vergelijking met een groter geografisch geheel. In deze studie wordt Oost-Vlaanderen vergeleken met het Vlaams Gewest. Meer hierover vind je in hoofdstukken 1b en 1c.

Ten tweede moet je beschikken over de evolutie van de economische activiteit in de bedrijfstakken die worden onderzocht. Die wordt gemeten via de evolutie van de bruto toegevoegde waarde. De betekenis en wijze van bepaling van deze indicator werd in een vorig hoofdstuk uiteengezet. De bruto toegevoegde waarde wordt standaard weergegeven tegen basisprijzen in lopende prijzen. Dit betekent dat de inflatie inbegrepen is. Om de inflatie uit te zuiveren, wordt gebruikt gemaakt van een zogenaamde deflator. Daarbij wordt uitgegaan van het prijsniveau van een bepaald jaar (het basisjaar).

$$btw_t \text{ reële prijzen} = btw_t \text{ lopende prijzen} \times (p_i/p_t)$$

waarbij btw_t = bruto toegevoegde waarde van jaar t

p_i = prijsniveau basisjaar

p_t = prijsniveau jaar t

De wijze waarop de groei of krimp van een bepaalde bedrijfstak de stijging of daling van de totale economische activiteit volgt, wordt geanalyseerd via een eenvoudige lineaire regressie tussen de evolutie van de bruto toegevoegde waarde van die bedrijfstak en de evolutie van de totale bruto toegevoegde waarde.

$$\Delta btw_s = a \times \Delta btw_T + b$$

waarbij Δbtw_s = wijziging reële bruto toegevoegde waarde van bedrijfstak s

Δbtw_T = wijziging totale reële bruto toegevoegde waarde

a = correlatie- of regressiecoëfficiënt

b = snijpunt van de regressielijn (regressieconstante)

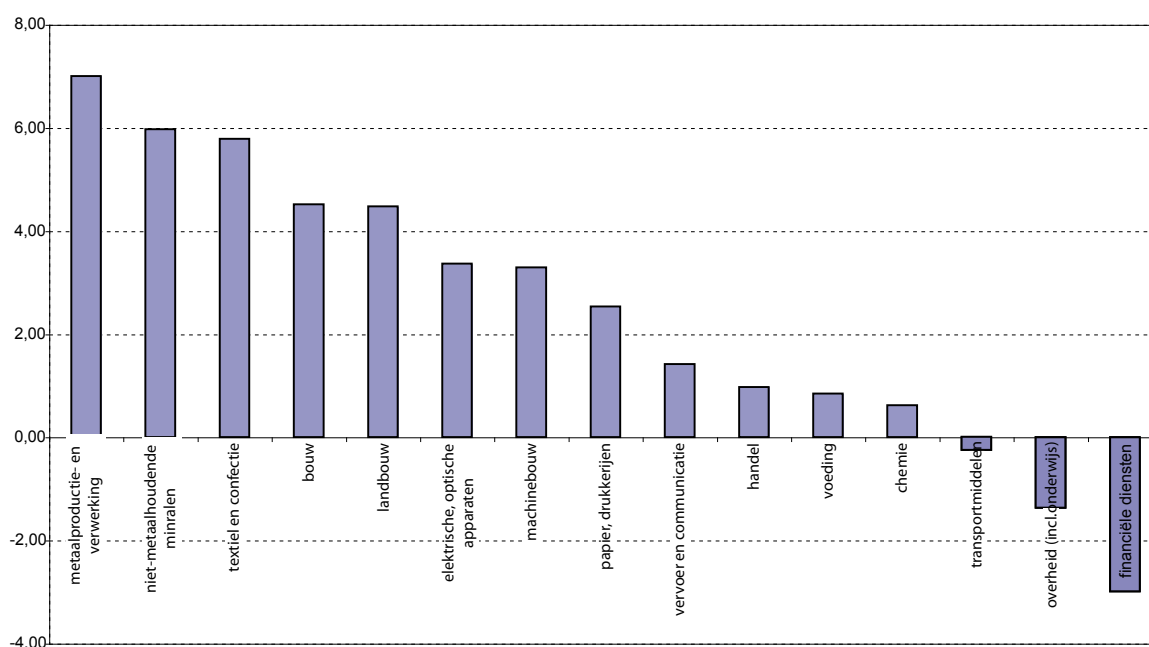
¹ GROOT, Stefan, Jan MÖLHMAN en Henri DE GROOT, "De regionale schokgevoeligheid van de Nederlandse economie", ESB, 94(4560), 15 mei 2009, p. 312-314

Voor de regressie wordt gebruik gemaakt van de gegevens voor de periode 1970-2007 van het INR (NBB-Belgostat Online). Voor 15 bedrijfstakken wordt de regressie uitgevoerd. Helaas kan niet voor alle relevante bedrijfstakken de regressie worden uitgevoerd. Tot en met 1998 werd gewerkt met de ESER1979 methodologie voor het opstellen van nationale rekeningen. Vanaf 1999 werd de vernieuwde methodologie ESR1995 gehanteerd. Voor bepaalde bedrijfstakken (bijvoorbeeld horeca) resulteert dit in resultaten die niet of niet voldoende vergelijkbaar zijn voor en na 1998. Deze werden dan ook uit de regressie weggelaten.

De regressie werd finaal toegepast op 15 bedrijfstakken, voor elke jaarlijkse wijziging tussen 1970 en 2007, en met 1988 als basisjaar voor de deflator.

Dit resulteerde in de cijfers die weergegeven worden in **figuur 1**.

Figuur 1: Historische schokgevoeligheid van bedrijfstakken in België (1970-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Eenvoudigweg gesteld kan je deze cijfers als volgt lezen: een daling van de totale economische activiteit met 1% (een recessie) leidt tot een daling met 7% in de metaalproducerende en -verwerkende industrie. De bruto toegevoegde waarde van de transportmiddelenindustrie stijgt evenwel met 0,24%.

B. Relatieve aanwezigheid en groei van bedrijfstakken in Oost-Vlaanderen

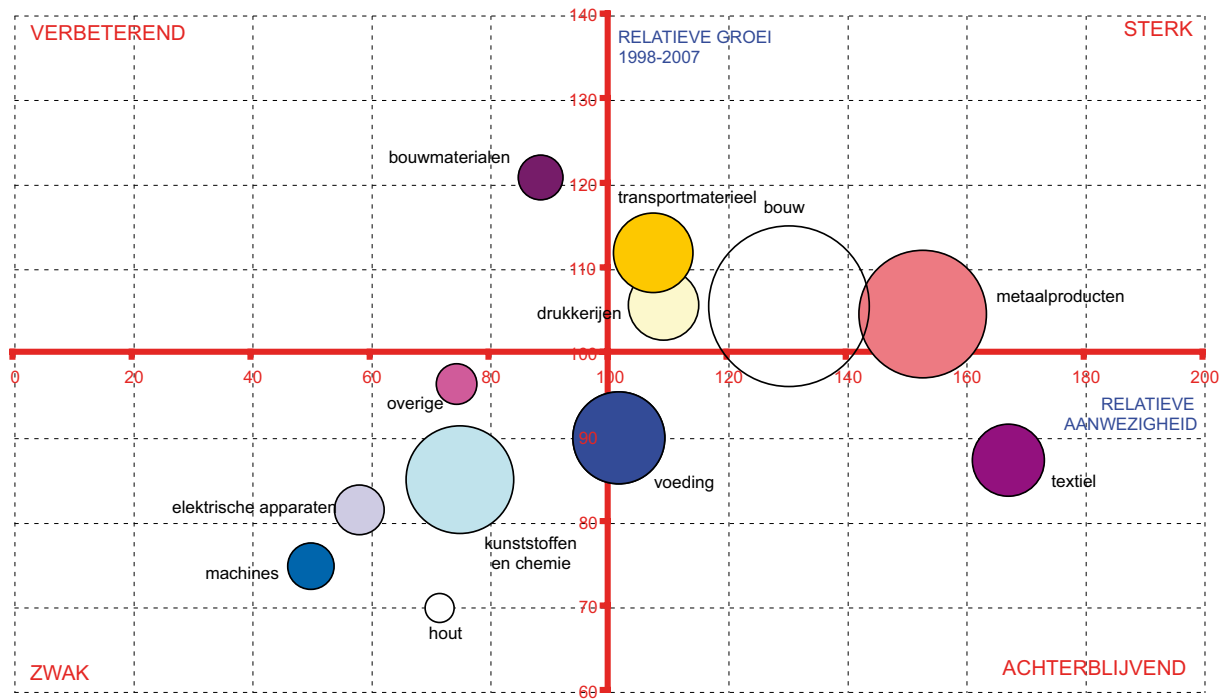
Aan de hand van een aantal belgrafieken wordt de Oost-Vlaamse sectorale structuur weergegeven in vergelijking met die van het Vlaams Gewest voor de tienjarige en de vijfjarige periode, en dit zowel op basis van de bruto toegevoegde waarde als op basis van de werkgelegenheid.

- Op de horizontale as staat de relatieve aanwezigheid van de sector in 2007. Een index groter dan 100 wil zeggen dat de sector in Oost-Vlaanderen een groter aandeel heeft in de totale bruto toegevoegde waarde (of in de werkgelegenheid) dan dat die sector heeft in het Vlaams Gewest.
- Op de verticale as bevindt zich de relatieve groei van de sector over de beschouwde tien- of vijfjarige periode. Een index groter dan 100, betekent dat die sector in Oost-Vlaanderen sterker gegroeid is dan dezelfde sector in het Vlaams Gewest.
- De grootte van de bel staat in verhouding tot de grootte van de bruto toegevoegde waarde (of de werkgelegenheid) van de sector in Oost-Vlaanderen in 2007.

Aldus vormen zich vier kwadranten:

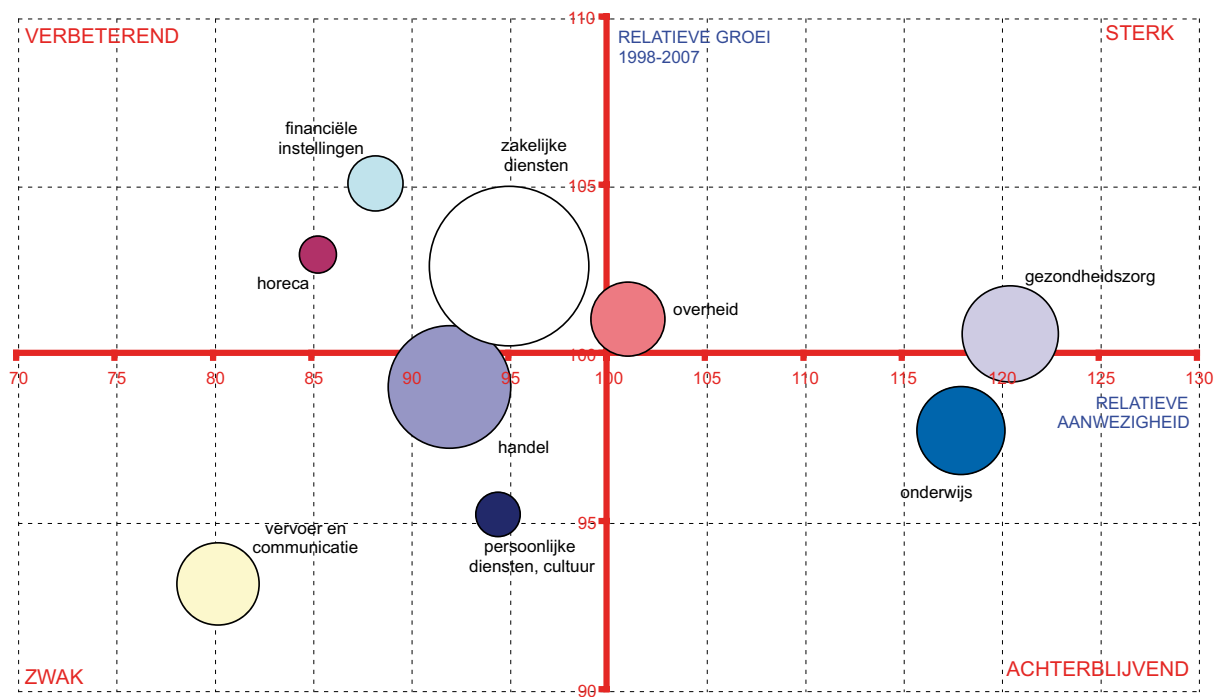
- linksboven: **verbeterd**: hoewel de betreffende sector niet zo sterk aanwezig is in 2007 in Oost-Vlaanderen als in het Vlaams Gewest, is de groei over de periode toch sterker;
- rechtsboven: **sterk**: de sector is in 2007 in Oost-Vlaanderen tegenover het Vlaams Gewest relatief sterk aanwezig en de groei over de periode was ook sterk;
- linksonder: **zwak**: de sector is in 2007 in Oost-Vlaanderen relatief zwak aanwezig tegenover het Vlaams Gewest en de groei over de periode was ook zwak;
- rechtsonder: **achterblijvend**: de sector is in Oost-Vlaanderen sterker aanwezig in 2007 dan in het Vlaams Gewest, maar de groei over de beschouwde periode is zwakker dan die van de sector in Vlaanderen.

Figuur 2: Aanwezigheid en relatieve groei van de secundaire sectoren in Oost-Vlaanderen, op basis van de toegevoegde waarde (t.o.v. het Vlaams Gewest, 1998-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Figuur 3: Aanwezigheid en relatieve groei van de tertiaire sectoren in Oost-Vlaanderen, op basis van de toegevoegde waarde (t.o.v. het Vlaams Gewest, 1998-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Figuren 2 en 3 geven respectievelijk voor de secundaire en de uitgebreide tertiaire sector de aanwezigheid en de relatieve groei in Oost-Vlaanderen weer op basis van de bruto toegevoegde waarde voor de tienjarige periode.

Oost-Vlaanderen tekent voor een relatief sterke vertegenwoordiging in 2007 van de energieproductie en -distributie (index 188), de metaalproductie (index 153), de textielsector (index 167), de bouwsector (index 130) en ook de autoassemblage (index 107). De handel- en dienstensector zijn in Oost-Vlaanderen relatief zwak vertegenwoordigd, waarbij dient opgemerkt te worden dat enkel de niet-marktdiensten gezondheidszorg (index 120) en onderwijs (index 118) relatief belangrijk zijn qua aanwezigheid.

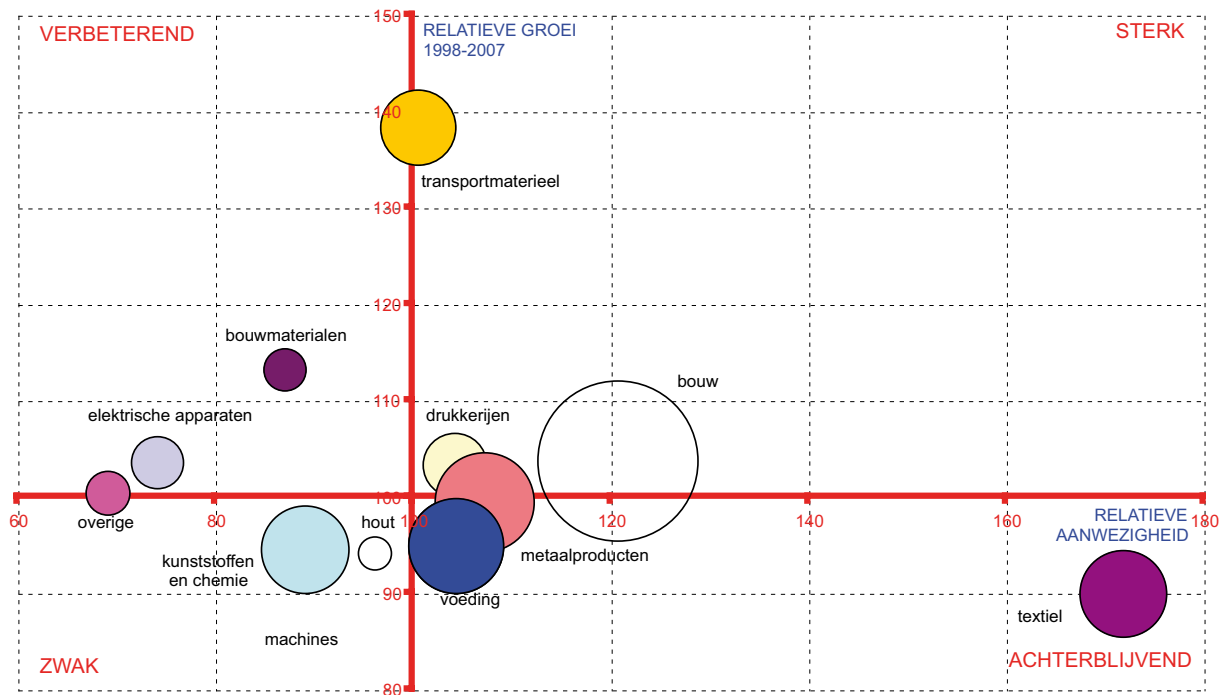
De relatieve groei van de bruto toegevoegde waarde over 1998-2007 in de secundaire sector brengt bijna dezelfde sectoren naar voor als de analyse van de relatieve aanwezigheid.

De nutssector (elektriciteit, gas en water) noteert een relatieve groei van 208 indexpunten, wat in 2007 staat voor een bruto toegevoegde waarde van 1 043 miljoen euro. Maar ook de autoassemblage (index 112) en de bouwsector (index 106 en een bruto toegevoegde waarde van 2 750 miljoen EUR in 2007) zijn belangrijke groeisectoren.

De uitgebreide tertiaire sector heeft over het algemeen relatieve groeiindices boven de 100, maar niet spectaculair. Alhoewel de tertiarisering zich dus wel doorzet – met een bruto toegevoegde waarde van 8 015 miljoen EUR voor de sector van de zakelijke diensten – is deze eigenlijk onvoldoende. Zoals uit de shift-share analyse zal blijken, is deze eerder aan specifieke bedrijven binnen een bepaalde sector te danken, dan aan een structurele oorzaak. Maar er moet bijkomend gewezen worden (cf. infra) op de onderwaardering qua bruto toegevoegde waarde van de niet-marktdiensten.

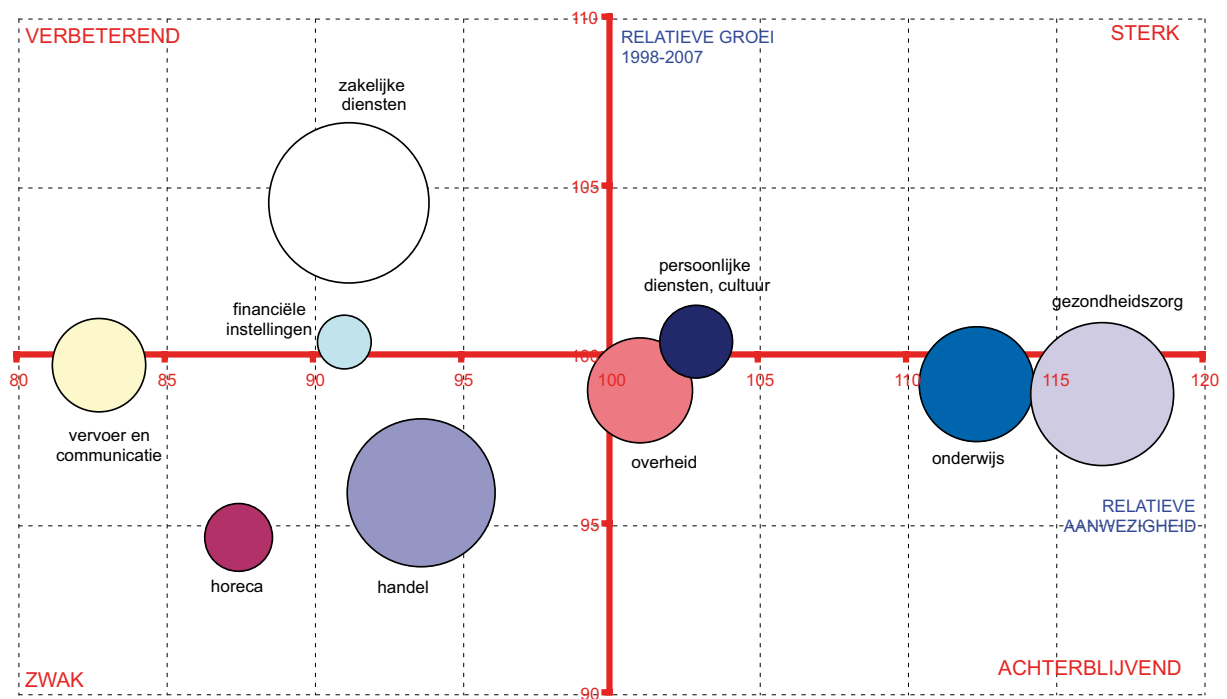

Figuur 4: Aanwezigheid en relatieve groei van de secundaire sectoren in Oost-Vlaanderen, op basis van de tewerkstelling (t.o.v. het Vlaams Gewest, 1998-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Figuur 5: Aanwezigheid en relatieve groei van de tertiaire sectoren in Oost-Vlaanderen, op basis van de tewerkstelling (t.o.v. het Vlaams Gewest, 1998-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Figuren 4 en 5 geven respectievelijk de aanwezigheid in 2007 en de relatieve groei van de tewerkstelling over de periode 1998-2007 weer voor de secundaire en de uitgebreide tertiaire sector voor Oost-Vlaanderen.

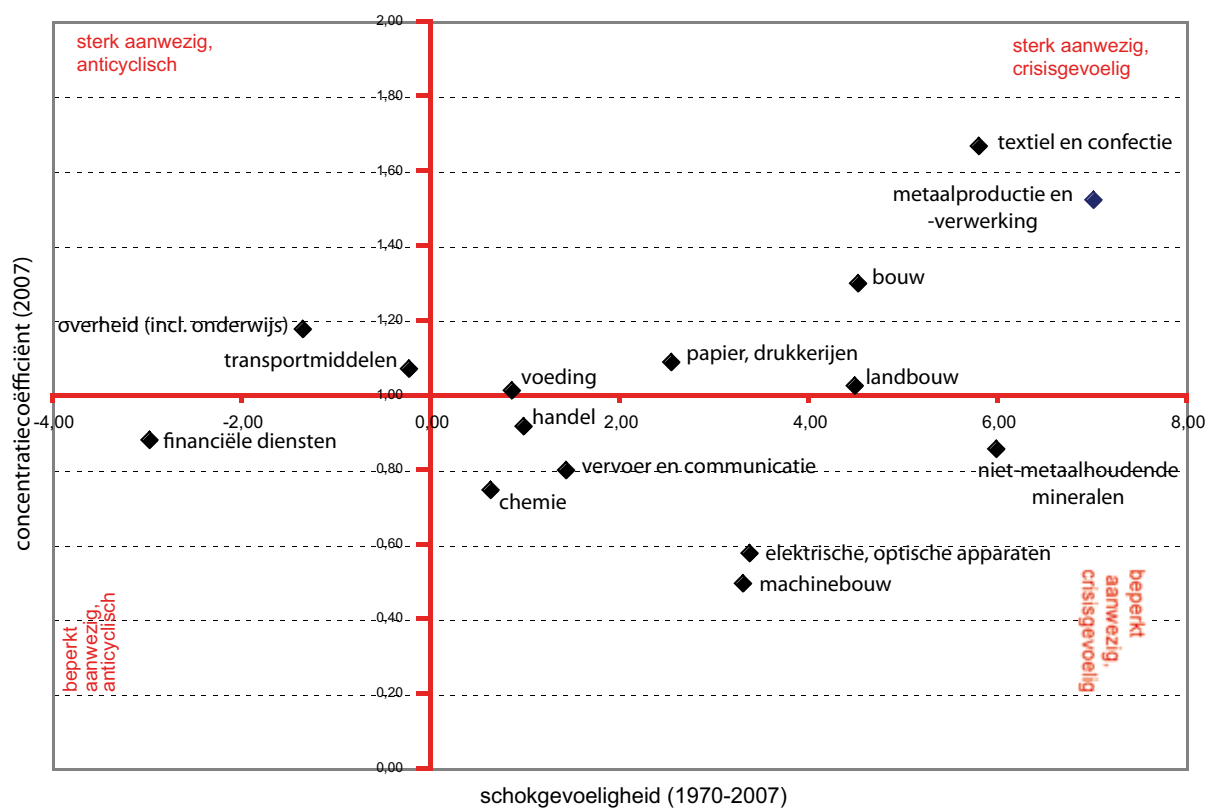
Nog steeds belangrijke secundaire sectoren qua tewerkstelling, relatief tegenover Vlaanderen, zijn de textielsector (index 172 en 12 396 werknemers en zelfstandigen), de voedingssector (index 104), de metaalproductie (index 107), de energiesector (index 162) maar vooral de bouwsector die met index 121 een relatief veel sterkere tewerkstelling heeft dan dezelfde sector in Vlaanderen. Voor 2007 stelt de bouw ruim 40 000 werknemers en zelfstandigen tewerk. Uit de indices voor de uitgebreide tertiaire sector blijkt dat Oost-Vlaanderen tegenover Vlaanderen vooral relatief goed scoort qua tewerkstelling in de niet-marktdiensten overheid, gezondheidszorg, onderwijs en socio-economische diensten. Uit de absolute cijfers qua tewerkstelling en uit de indices van de relatieve groei 1998-2007 blijkt wel dat de tertiarisering zich doorzet in Oost-Vlaanderen maar niet significant sterk tegenover heel Vlaanderen. Zo stelt een belangrijke groeisector als de zakelijke diensten wel 87 000 personen tewerk maar is de groeiindex slechts 91 tegenover het Vlaams Gewest.

C. De Oost-Vlaamse schokgevoeligheid

Supra werd de conjunctuurgevoeligheid van een aantal sectoren bekeken. Omdat door de globalisering de conjunctuur alsmaar volatieler geworden is en omdat Vlaanderen, inclusief Oost-Vlaanderen, een kleine open economie is, wordt het belangrijker om de grotere en snellere mogelijke invloed hiervan op de Oost-Vlaamse sectorale structuur te bekijken. De combinatie van de hoger bekomen sectorale conjunctuurgevoeligheid en de Oost-Vlaamse sectorale locatiequotiënten of concentratiecoëfficiënten, die een maat zijn voor de over- of ondervertegenwoordiging van een sector in Oost-Vlaanderen ten opzichte van Vlaanderen, geeft de regionale crisisgevoeligheid.

Figuur 6: Historische schokgevoeligheid - concentratiecoëfficiënten (Oost-Vlaanderen, 2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Bovenstaande figuur stelt de historische schokgevoeligheid die over de periode 1970-2007 werd geregresseerd, tegenover de locatiequotiënten van de sectoren in Oost-Vlaanderen in 2007.

- Op de horizontale as staat de historische conjunctuurgevoeligheid gaande van anticyclisch tot sterk crisisgevoelig.
- Op de verticale as zijn de concentratiecoëfficiënten weergegeven, die naar bruto toegevoegde waarde de representativiteit tegenover Vlaanderen weergeven. Een waarde 1 stemt overeen met een index 100, wat wil zeggen dat de sector naar bruto toegevoegde waarde gemeten in Oost-Vlaanderen even sterk aanwezig is als in het Vlaams Gewest.

Dit resulteert in vier kwadranten die naargelang de positionering van de sectoren enerzijds de mate van crisisgevoeligheid en anderzijds de mate van relatieve aanwezigheid in Oost-Vlaanderen geven met betrekking tot de bruto toegevoegde waarde in 2007.

In het kwadrant linksonder vinden we alleen de sector financiële diensten. Deze tekent voor Vlaanderen voor 3,2 % van de totale bruto toegevoegde waarde en voor Oost-Vlaanderen slechts voor 2,8 %. De locatiecoëfficiënt is kleiner dan 1 en de sector heeft tevens de kleinste conjunctuurgevoeligheid. Normaliter is dit dus een conjunctuurongevoelige sector. Maar een belangrijke oorzaak van de huidige recessie is de crisis in de financiële sector. Door de internationale verwevenheid van de nationale economieën had dit grensoverschrijdende gevolgen en kan het uitzonderlijk gebeuren dat zelfs deze sector te kampen krijgt met een daling van de werkgelegenheid. Gezien de tewerkstelling in deze sector voor Vlaanderen 2,1 % van de totale tewerkstelling bedraagt en voor Oost-Vlaanderen slechts 1,9 % (10 357 werknemers en zelfstandigen in 2007) is het directe aandeel van de bankensector in de huidige economische neergang in Oost-Vlaanderen beperkt qua tewerkstelling.

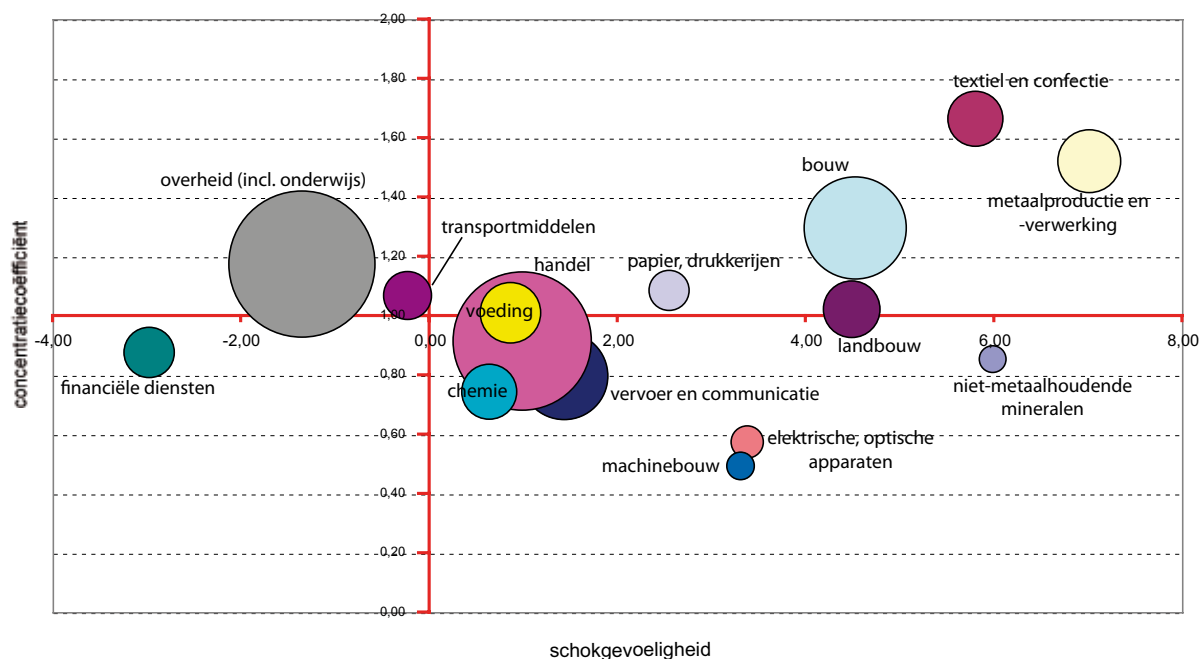
In het kwadrant linksboven bevinden zich de sectoren transportmiddelen, die in hoofdzaak qua bruto toegevoegde waarde de autoassemblage betreft, en de overheid met inbegrip van het onderwijs. Beide sectoren zijn relatief tegenover Vlaanderen sterk aanwezig in Oost-Vlaanderen en niet conjunctuurgevoelig. Met betrekking tot overheid en onderwijs geldt dit onverkort, maar wat de autoassemblage betreft, moet dit in het kader van de globalisering sterk genuanceerd worden. De conjunctuurgevoeligheid werd geregresseerd over de periode 1970-2007. Sinds begin van de 21ste eeuw vonden in deze sector echter door globalisering en stijgende grondstof- en energieprijzen herlokalisaties, sluitingen en hervormingen plaats.

Het kwadrant rechtsonder bevat de sectoren die relatief minder aanwezig zijn in Oost-Vlaanderen versus Vlaanderen en die conjunctuurgevoelig zijn. Het zijn qua absolute bruto toegevoegde waarde eerder kleine sectoren, op de groot- en kleinhandel na, die 13,5 % van de Oost-Vlaamse bruto toegevoegde waarde vertegenwoordigt.

Het vierde kwadrant rechtsboven verdient bijzondere aandacht, omdat deze sectoren niet alleen sterk conjunctuurgevoelig zijn, maar daarenboven relatief sterk aanwezig zijn in de provincie Oost-Vlaanderen, wat de bruto toegevoegde waarde betreft. Vooral de metaalsector (Arcelor Mittal) en de bouwsector met respectievelijk 7,8 % en 5 % van de totale Oost-Vlaamse bruto toegevoegde waarde, maar ook de voedingscluster (bijvoorbeeld in het Meetjesland) zijn bedrijfstakken die, onder meer door hun arbeidsintensiviteit, gevoelig zijn voor de impact van de globalisatie.

Dezelfde figuren op basis van de bruto toegevoegde waarde, zowel wat de conjunctuurgevoeligheid als wat de locatiequotiënten betreft, aangevuld met de tewerkstelling per sector in 2007 resulteert in **figuur 7**.

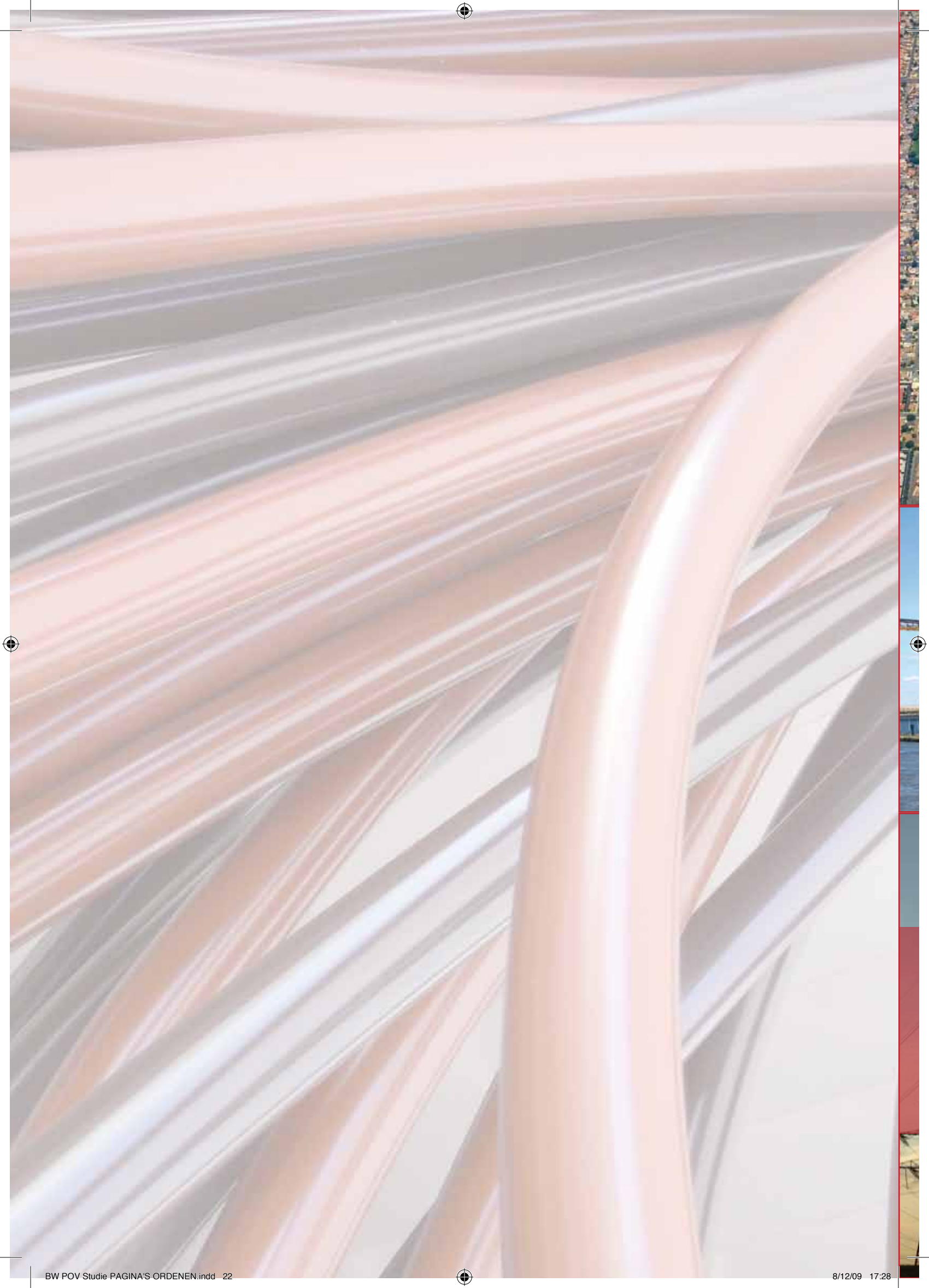
Figuur 7: Historische schokgevoeligheid - concentratiecoëfficiënten - tewerkstelling (Oost-Vlaanderen, 2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

De omvang van de bel komt overeen met de grootte van de tewerkstelling van de sector. Waar de overheid, inclusief het onderwijs, enigszins als een stabiliserende tewerkstellingsfactor kan bekeken worden, zijn de sectoren van de bouw, metaal, textiel en handel gevoelig voor de globalisering en de integratie in het wereldhandelssysteem van groeiregio's zoals de BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India, China), die miljoenen arbeiders met lage loonkost toevoegen aan het wereldwijde arbeidspotentieel.

deel 2

Arbeidsproductiviteit en werkgelegenheid in Oost-Vlaanderen

Arbeidsproductiviteit en werkgelegenheid in Oost-Vlaanderen

De groei van de bruto toegevoegde waarde kan opgesplitst worden in de groei van de arbeidsproductiviteit, de groei van de werkgelegenheid en een interactiefactor. De groei van de arbeidsproductiviteit geeft aan wat de groei is van de bruto toegevoegde waarde per werknemer. Zo wordt de toename van de bruto toegevoegde waarde voorgesteld als de som van de toename van de werkgelegenheid en de mate van efficiëntie. Deze laatste stijgt als er meer toegevoegde waarde wordt gerealiseerd met hetzelfde aantal werknemers of als dezelfde productie met minder werknemers wordt gerealiseerd.

Het interactie-effect tussen de arbeidsproductiviteitsverandering en de verandering in de werkgelegenheid is het gevolg van het samenspel tussen de verandering in de productiviteit, in de werkgelegenheid, in de productie-waarde en in de investeringen in materiële vaste activa dat niet verklaard wordt in de twee andere factoren van de vergelijking:

$$\Delta (\text{btw}) = \Delta (\text{btw/wg}) + \Delta (\text{wg}) + \Delta (\text{btw/wg}) \Delta (\text{wg})$$

Of: de groei van de bruto toegevoegde waarde = arbeidsproductiviteit + de groei van de tewerkstelling + de interactiefactor.

Waarbij btw = bruto toegevoegde waarde
wg = tewerkstelling

A. Analyse over de tienjarige periode 1998-2007

Voor de totale Oost-Vlaamse economie steeg de bruto toegevoegde waarde met 47,9%. Deze kan opgesplitst worden in een stijging van de arbeidsproductiviteit met 33,5% en een toename van de tewerkstelling met 10,7%. Wat de toename van de tewerkstelling betreft, is deze voornamelijk toe te schrijven aan de groei in de tertiaire en quartaire sector, met vooral de sector van de zakelijke diensten (+ 50,4%), de gezondheidssector (+ 28,8%) en de sector van de socio-culturele voorzieningen (+ 21%). In de industrie en de landbouw gaat de tewerkstelling overal achteruit, behoudens de autoassemblage (+ 24%), de energieproductie en -distributie (+ 44,4%) en de bouwsector (+ 14,7%). Qua arbeidsproductiviteit is het opvallend dat, naast de landbouwsector, alleen de autoassemblagesector een negatieve waarde optekent.

De toename van de arbeidsproductiviteit ligt hoog in sommige industriële sectoren zoals de metaalproductie (+ 51,9%) en de machineproductie (+ 33,6%). Ook de bouwsector, met een groei van de arbeidsproductiviteit van 48,7%, verstevigt haar sterke concurrentiepositie. In de handel en diensten neemt de groei van de bruto toegevoegde waarde per werknemer sterk toe in de groot- en kleinhandel (+ 58%), de horeca (+ 60%) en de socio-culturele sector (+ 45,6%).

In absolute cijfers zijn de verschillen beter te duiden en significanter. Voor het totaal van Oost-Vlaanderen lag de bruto toegevoegde waarde in 2007 op 65 333 EUR per werknemer, wat een groei betekende van 16 403 EUR over de tienjarige periode. Als de deflator over deze periode wordt toegepast, dan

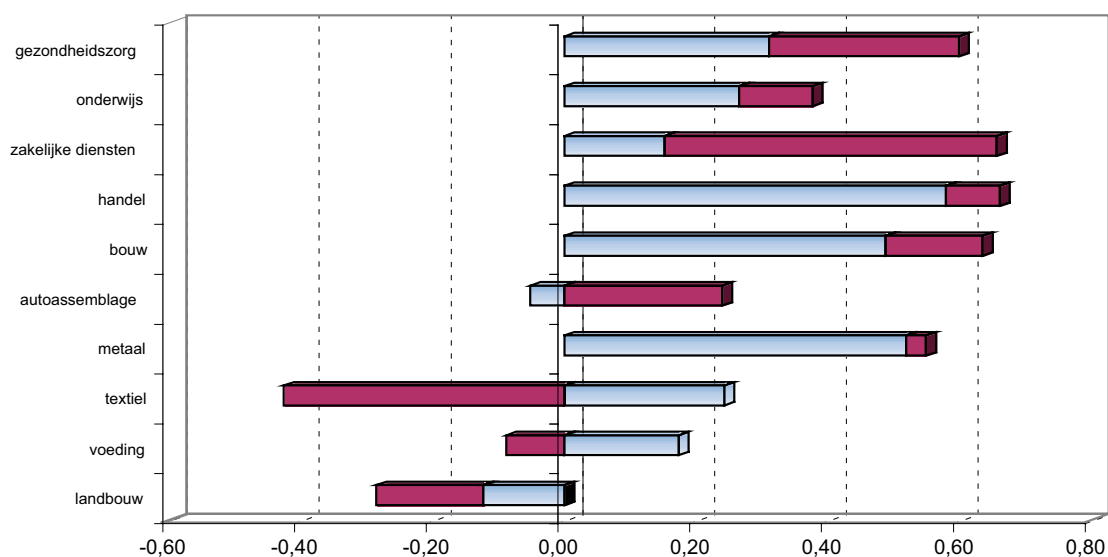
geeft dit toch nog een arbeidsproductiviteitsgroei van 7 874 EUR of + 13,7% (versus + 33,5% zonder deflator).

In de primaire sector, voor Oost-Vlaanderen in hoofdzaak de landbouwsector, ligt de bruto toegevoegde waarde per werknemer in 2007 op 27 162 EUR (dit is 41,5% van het cijfer voor de Oost-Vlaamse populatie), wat een daling van 3 817 EUR is tegenover 1998.

In absolute waarde worden relatief kleine bruto toegevoegde waarden per werknemer gerealiseerd in de sectoren van de niet-marktdiensten. In 2007 genereerden openbare besturen (46 438 EUR), onderwijs (55 215 EUR), gezondheidszorg (42 739 EUR) en de socio-culturele sector (36 229 EUR) beduidend lagere waarden dan de 65 333 EUR bruto toegevoegde waarde per werknemer voor de totale Oost-Vlaamse populatie. De verklaring hiervoor ligt hoofdzakelijk in de onderwaardering van de waarde toegevoegd vanuit de quartaire dienstverlening. Deze diensten worden meestal niet tegen een reële marktwaarde gewaardeerd en sommige kostprijfactoren worden bovendien te laag ingeschat.

Figuur 8 geeft de groei van de arbeidsproductiviteit en de groei van de tewerkstelling voor tien significante bedrijfstakken over de periode 1998-2007.

Figuur 8: Evolutie arbeidsproductiviteit en tewerkstelling in 10 Oost-Vlaamse sectoren (1998-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

■ toename arbeidsproductiviteit
■ toename tewerkstelling

B. Analyse over de vijfjarige periode 2003-2007

Over deze vijf jaar steeg de bruto toegevoegde waarde van de Oost-Vlaamse populatie met 22,6% of in absolute cijfers met 6 517 miljoen EUR. Deze groei kan opgesplitst worden in een toename van de arbeidsproductiviteit met 15,3% (of een toename van 8 687 EUR bruto toegevoegde waarde per werknemer) en een groei van de tewerkstelling met 6,3% (of een toename van 32 025 werknemers).

Tegenover de tienjarige analyse (+ 11 449 miljoen EUR en + 52 504 werknemers) betekent dit dat over de vijfjarige periode de tewerkstelling relatief sterker groeide, maar de groei van de bruto toegevoegde waarde net niet.

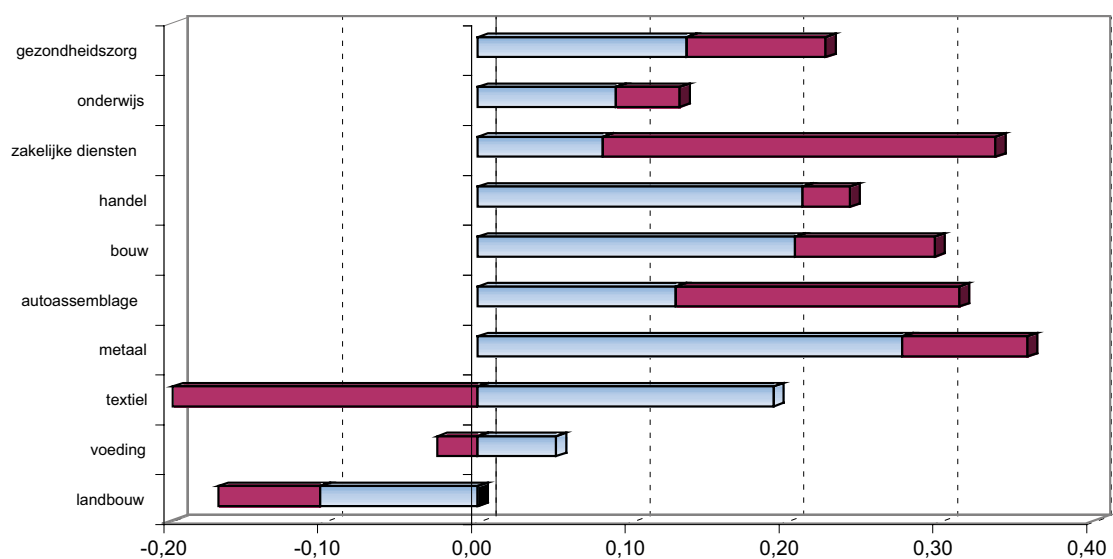
Sectoraal nam de tewerkstelling af in de landbouw en in de industrie. Enkel de metaalsector (+ 8,1%), de energiesector (+ 12,3%), de autoassemblage (+ 18%) en de bouwsector (+ 9%) zagen de tewerkstelling zelfs behoorlijk stijgen.

In de handel en dienstensectoren is het vooral de sector van de zakelijke diensten die een sterke groei (+ 25,5% of + 2 110 arbeidsplaatsen) noteert.

De evolutie van arbeidsproductiviteit, die de mate van efficiënt inzetten van de beschikbare menselijke middelen meet, is op de landbouwsector na overal positief. Waar over de tienjarige periode de autoassemblage een negatieve evolutie van de arbeidsproductiviteit had (- 5,2%), blijkt zich deze eigenlijk vanaf 2003 fors te hebben hersteld. **Figuur 9** geeft de groei van de arbeidsproductiviteit en van de tewerkstelling, voor tien significante sectoren over de periode 2003-2007.

Figuur 9: Evolutie arbeidsproductiviteit en tewerkstelling in 10 Oost-Vlaamse sectoren (2003-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

■ toename arbeidsproductiviteit
■ toename tewerkstelling

deel 3

Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse bedrijfstakken

Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse bedrijfstakken

De shift-share analyse is een techniek die de historisch geregistreerde groei van een regio – Oost-Vlaanderen in deze studie – opsplijst in een aantal componenten om die te vergelijken tegenover een ijkingspunt, het Vlaams Gewest in dit geval. Het belang van deze analysetechniek is dat die ontwikkelingen weergeeft met betrekking tot de sectorale structuur van de beschouwde regio.

De shift-share analyse wordt hier gebruikt om de groei van de bruto toegevoegde waarde en van de werkgelegenheid in Oost-Vlaanderen te vergelijken met deze van het Vlaams Gewest. De werkelijk geregistreerde groei wordt daartoe ontbonden in drie componenten:

- de gewestelijke component (“share change”) is de groei die voor de regio (Oost-Vlaanderen) zou gerealiseerd zijn over de beschouwde periode mocht het Vlaamse totale groeipercentage toegepast worden op alle bedrijfssectoren van de provincie;
- de structurele component (“mix change”) verklaart welk deel van de groei toe te schrijven is aan de Oost-Vlaamse sectorale samenstelling. Als deze component positief is dan heeft de provincie een goede aanwezigheid van groeisectoren;
- de lokale component (“shift change”) geeft weer in welke mate de individuele bedrijfstakken in de provincie beter of slechter presteren dan deze in het Vlaams Gewest.

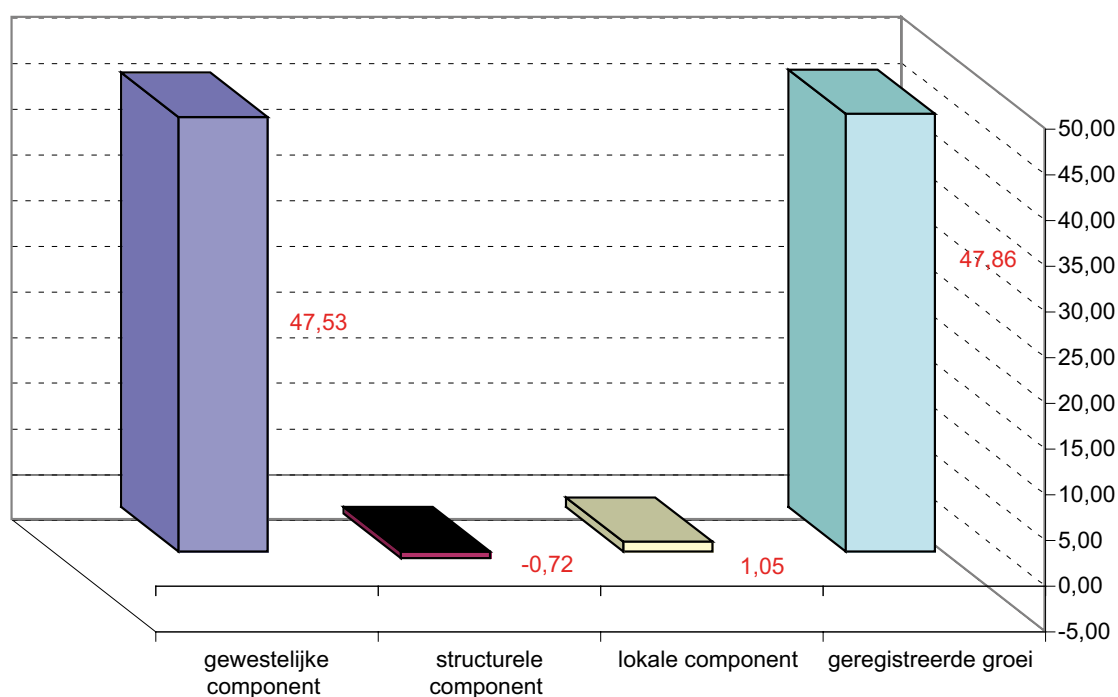
A. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse bruto toegevoegde waarde over de periode 1998-2007

De bruto toegevoegde waarde van Oost-Vlaanderen nam over de tienjarige periode 1998-2007 toe met 11 449,4 miljoen EUR, wat een relatieve toename van 47,9% betekende. Het Vlaams Gewest noteerde over die periode een toename van 47,5%.

Figuur 10 toont de opsplitsing van de geregistreerde groei in zijn drie componenten: de gewestelijke, de structurele en de lokale component.

Figuur 10: Groei bruto toegevoegde waarde Oost-Vlaanderen, totaal en ingedeeld naar componenten (1998-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Dankzij de dynamiek van de individuele bedrijven binnen de Oost-Vlaamse sectoren die beter presteren dan die van het Vlaams Gewest doet de Oost-Vlaamse economie het beter dan het Vlaamse groeipercentage. Toch moet deze dynamiek van de lokale component genuanceerd worden omdat vooral de bedrijfstak productie en distributie van elektriciteit, gas en water de cijfers positief beïnvloedt. Met belangrijke producenten in Oost-Vlaanderen, zoals de kerncentrale in Doel en de centrales Ruiien (Kluisbergen) en Langerbrugge (Gent) hoeft dit niet te verwonderen. Voor deze sector is het zelfs zo dat de geregistreerde groei over 10 jaar voor Oost-Vlaanderen +74% bedroeg tegenover -16% voor het Vlaams Gewest.

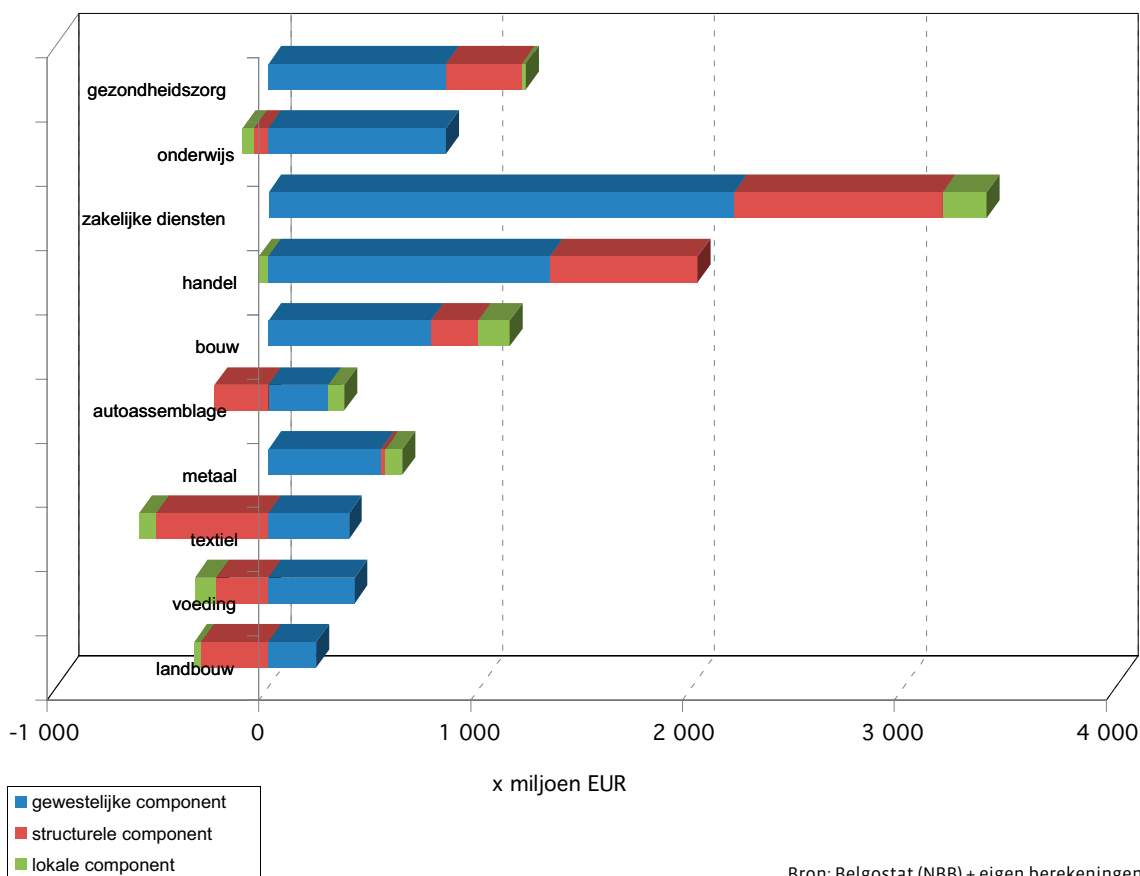
De negatieve structurele component (-172,3 miljoen EUR) toont aan dat de groeisectoren niet voldoende aanwezig zijn in Oost-Vlaanderen. De verschuiving naar tertiaire en quataire sectoren blijkt wel duidelijk uit de cijfers maar compenseert niet voldoende de dalende bijdrage van de primaire en secundaire sectoren in de bruto toegevoegde waarde. Verklaring daarvan is dat enerzijds de beide sectoren, tertiaire en quataire, voor Oost-Vlaanderen in 2007 wel 69% van de bruto toegevoegde waarde uitmaken, maar daarmee toch achterhinken op de 71% voor het Vlaams Gewest. In 1998 waren deze verhoudingen nog maar 63,6% voor Oost-Vlaanderen en 65,5% voor het Vlaams Gewest. Anderzijds zijn slechts een aantal tertiaire en quataire bedrijfstakken structurele koptrekkers in Oost-Vlaanderen, met name de groot- en kleinhandel, zakelijke diensten, gezondheidszorg en socio-culturele en persoonlijke diensten.

Wat de gerealiseerde groei betreft, zijn er nog een aantal opmerkelijke verschillen in de vergelijking van Oost-Vlaanderen met het ijkpunt Vlaams Gewest. Zo tekenden een aantal sectoren een beduidend lagere geregistreeerde groei, zoals de voedingssector (+ 7% tegenover + 19% in Vlaanderen) en de transportsector (+ 39% tegenover + 49% in Vlaanderen). Slechts een aantal sectoren toonden merklijk betere groeicijfers: de productie van gas, elektriciteit en water (+ 74% tegenover - 16% in Vlaanderen) en de sector van de zakelijke diensten (+ 73% tegenover + 69%).

De verklaring van beide moet enerzijds gezien worden vanuit de concentratiecoëfficiënten of de relatief sterke of zwakke aanwezigheid van de sectoren in Oost-Vlaanderen versus deze in het Vlaams Gewest. Anderzijds wordt dit effect verzwakt of versterkt al naargelang het groeisectoren of eerder krimpsectoren betreft.

Figuur 11 toont voor een aantal sectoren grafisch de geregistreeerde groei en de samenstelling van haar componenten.

Figuur 11: Componenten van de geregistreeerde groei van de bruto toegevoegde waarde voor 10 Oost-Vlaamse sectoren (1998-2007)

Vooral de bedrijfstak zakelijke diensten steekt er als groeisector bovenuit. De gerealiseerde groei overtreft de standaardgroei met 1 191 miljoen EUR dankzij een sterke structurele component. Het omgekeerde gebeurt, zoals hoger reeds aangehaald, met de krimpsectoren landbouw, voeding en textiel.

B. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse bruto toegevoegde waarde over de periode 2003-2007

Over de vijfjarige periode 2003-2007 deed de relatieve groei van de Oost-Vlaamse bruto toegevoegde waarde het iets minder (- 0,1%) dan mocht het groeipercentage van het Vlaams Gewest gerealiseerd geweest zijn.

De oorzaak ligt andermaal bij de structurele factor. Enerzijds was de Oost-Vlaamse sectorale samenstelling relatief meer debet aan de matige geregistreerde groei dan in de tienjarige periode, maar anderzijds was de positieve lokale component ook beduidend zwakker dan over 1998-2007 en kan die het structurele verlies niet goedmaken.

Structureel lagen de cijfers bij de primaire en secundaire sector, alhoewel over het algemeen negatief, niet zo slecht tegenover de tienjarige periode. Het waren echter de diensten, waar de groeisectoren zouden moeten terug te vinden zijn, die zwak presteerden. Enkel bouw, vervoer en communicatie en de sector van de energie scoorden sterk.

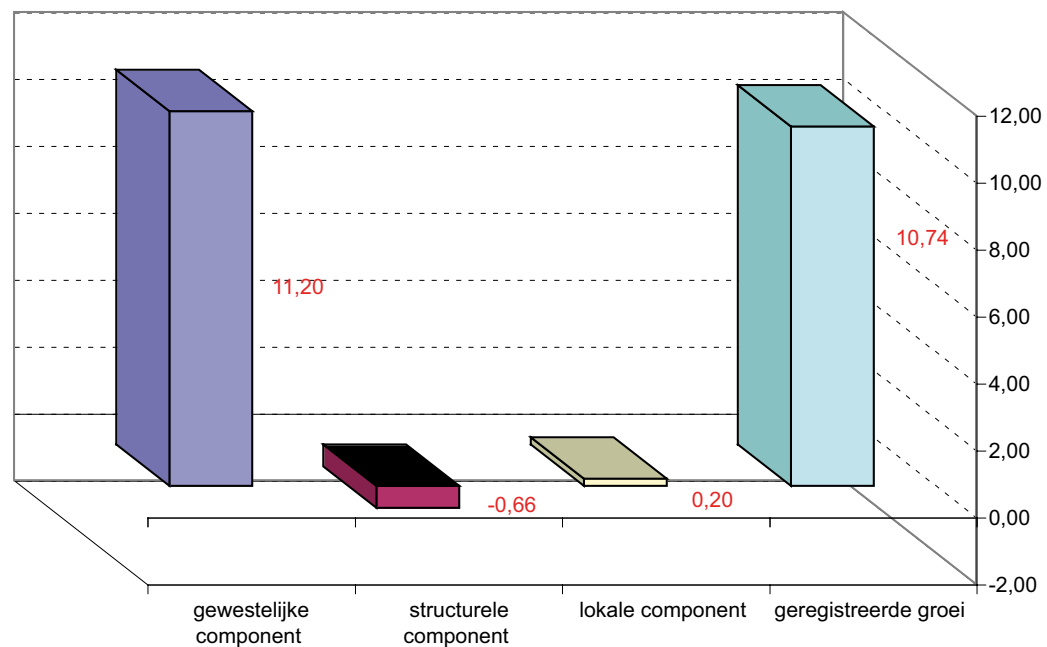
Wat de lokale component betreft, de mate waarin de individuele bedrijven binnen een bepaalde sector bijdragen tot de reële groei, is het bijna alleen de sector van de energiewinning en -distributie die, om hoger aangehaalde reden van sterke lokale aanwezigheid, er voor zorgt dat er een positieve lokale component is.

C. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse werkgelegenheid over de periode 1998-2007

De geregistreerde groei van de werkgelegenheid voor Oost-Vlaanderen over de periode 1998-2007 bedroeg 52 504 eenheden, wat een relatieve toename van 10,7% betekende. Anders dan bij de positieve toename van de bruto toegevoegde waarde van Oost-Vlaanderen tegenover het Vlaams Gewest was deze van de werkgelegenheid 0,5% lager. Mocht het Vlaamse groeipercentage gerealiseerd zijn, dan lag de werkgelegenheid ruim 2 000 eenheden hoger.

Figuur 12: Groei tewerkstelling Oost-Vlaanderen, totaal en ingedeeld naar componenten (1998-2007)

Bron: Belgostat (NBB) + eigen berekeningen

Figuur 12 geeft de geregistreerde groei van de werkgelegenheid en zijn splitsing in de drie componenten. Het is duidelijk dat de structurele component achterop blijft. Ook hier dient dan de opmerking gemaakt dat een aantal groeisectoren wel aanwezig zijn, maar dat ze niet voldoende sterk vertegenwoordigd zijn om de terugval van de krimpsectoren op te vangen.

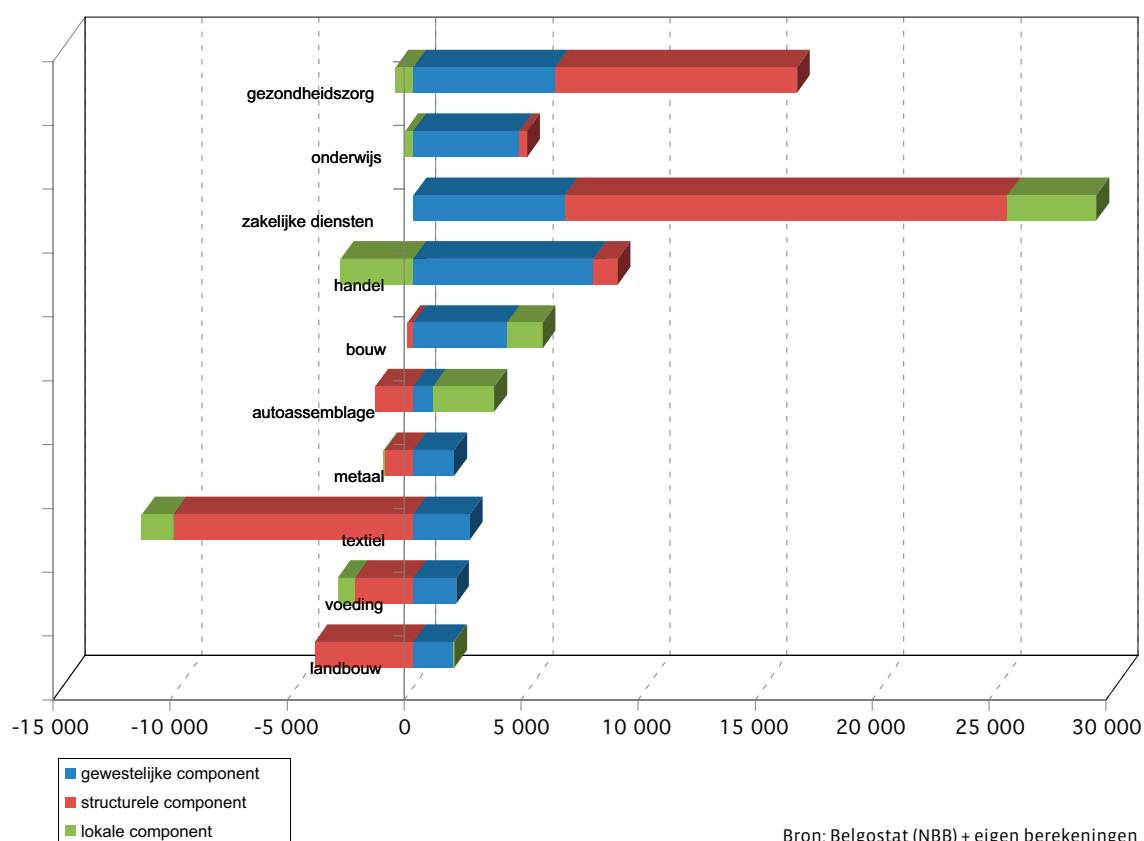
Structureel hebben de primaire sector, de industrie en de bouw een negatieve evolutie die niet of nog niet voldoende wordt gecompenseerd door de tertiaire en quataire sector. Wat de lokale component betreft, is in de industriële sectoren enkel de transportmiddelenproductie een positieve uitschieter, hetgeen te begrijpen valt vanuit de aanwezigheid in de provincie van Volvo Cars en Volvo Trucks en hun toeleveranciers.

Maar vooral de textielsector, vanouds een belangrijke sector voor Oost-Vlaanderen, heeft over de periode 1998-2007 zware klappen gekregen. De geregistreeerde groei van de werkgelegenheid bedroeg -42,6%, wat een verlies van 9 189 arbeidsplaatsen betekende.

In de dienstensector zijn vooral de bedrijfstakken onroerend goed, verhuur en zakelijke diensten en gezondheidszorg structureel sterk aanwezig. De eerste tekent zelfs een geregistreeerde groei van 29 177 (+ 50%) arbeidsplaatsen op. Mocht de standaardgroei van het totale Vlaams Gewest gerealiseerd zijn, dan was dit "slechts" + 6 477 geweest. Maar ook de gezondheidszorg is voor Oost-Vlaanderen een belangrijke structurele component met een gerealiseerde groei van 15 607 arbeidsplaatsen (+ 28,8%)

Figuur 13 toont voor een aantal sectoren de opsplitsing van de geregistreeerde groei in hun gewestelijke, structurele en lokale componenten.

Figuur 13: Componenten van de geregistreeerde groei van de tewerkstelling voor 10 Oost-Vlaamse sectoren (1998-2007)

D. Shift-share analyse van de Oost-Vlaamse werkgelegenheid over de periode 2003-2007

Over de periode 2003-2007 nam de werkgelegenheid in Oost-Vlaanderen iets meer toe dan in het Vlaams Gewest, namelijk 6,3% tegenover 6,2%. Dit betekent een potentieel surplus van 390 arbeidsplaatsen voor de Oost-Vlaamse geregistreerde groei indien de Vlaamse groei mocht gerealiseerd zijn.

Over de tienjarige periode bedroeg de Oost-Vlaamse geregistreerde groei 52 504 arbeidsplaatsen. Daarvan werden er 61% of 32 025 gerealiseerd in de periode 2003-2007. De tienjarige groei was de som van een daling in de primaire en secundaire sector met 8 520 eenheden en een groei in de handel en de diensten met 61 024 arbeidsplaatsen. Over de periode 2003-2007 bedroegen deze absolute groeicijfers respectievelijk - 1 064 en + 33 089 eenheden. Dit betekent in zekere zin dat de werkgelegenheids groei in de tertiaire en quataire sector op een geleidelijke manier gebeurt en dat de grootste daling in landbouw en industrie voor 2003 gebeurde.

Over de periode 2003-2007 compenseert de lokale component het verlies van de structurele. De provinciale sectorale samenstelling blijkt dus nog steeds meer krimp- dan groeisectoren te omvatten. In praktijk zijn het slechts vier sectoren die structureel goed vertegenwoordigd zijn: bouwnijverheid, onroerend goed en zakelijke diensten, gezondheidszorg en de sector van de gemeenschapsvoorzieningen en socio-culturele diensten.

Tot slot

De arbeidsmarkt staat ten gevolge van de recente zware recessie onder hevige druk. Landen met een kleine open economie, zoals België, ondervinden van deze crisis en van de globalisering meer negatieve impact op de tewerkstelling en op de economische groei. Omdat er verschillen zijn in de sectorale structuur van verschillende regio's, zal ook de impact van de crisis verschillend zijn, al naargelang de aanwezigheid en de belangrijkheid van conjunctuurgevoelige sectoren.

Deze studie tracht door een aantal analyses meer duidelijkheid te geven omtrent de Oost-Vlaamse sectorale structuur. In de analyse van de Oost-Vlaamse schokbestendigheid werd nagegaan in welke mate sectoren meer of minder conjunctuurgevoelig zijn. Door een regressieanalyse toe te passen op de historische reeks 1970-2007 van de mutaties in de bruto toegevoegde waarde van vijftien Belgische bedrijfstakken werden waarden bekomen die de procentuele groei of krimp van een sector geven bij een groei of krimp van 1 procent van de totale Belgische economie. Een tweede element, noodzakelijk om de regionale schokbestendigheid te meten, is het bepalen van de relatieve aanwezigheid van de sectoren in Oost-Vlaanderen, zowel qua toegevoegde waarde als qua tewerkstelling. Sterk vertegenwoordigde secundaire sectoren in Oost-Vlaanderen zijn textiel, metaal, bouw, voeding en autoassemblage en dit zowel qua bruto toegevoegde waarde als tewerkstelling. Voor de tertiaire sector zijn dit vooral de sectoren van de niet-marktdiensten – gezondheidssector, onderwijs, overheid en de socio-culturele sector – en dit voor beide bestudeerde parameters. Beide bovengaande analyses samen geven de regionale crisisgevoeligheid. Sectoren van stabiliteit voor Oost-Vlaanderen, door hun relatief grote vertegenwoordiging in de regio en hun relatief anticyclisch karakter zijn de sectoren overheid (inclusief onderwijs) en de productie van transportmiddelen, hetgeen in hoofdzaak de Oost-Vlaamse bedrijven in de autoassemblage en hun toeleveranciers zijn. Omdat echter bij de huidige recessie een sterkere daling van de uitvoer en van het niveau van de investeringen mag verwacht worden dan in een reguliere conjuncturele neergang, zullen

er mogelijk andere sectorale effecten volgen, zodat het voorbarig is om deze laatste sector “stabiel” te noemen.

Bijzondere aandacht verdienen de sectoren die in Oost-Vlaanderen relatief sterk aanwezig zijn én crisisgevoelig zijn. Het betreft de bouwsector, de metaalproductie maar ook de groot- en kleinhandelssector. Tevens toont een veruiming van deze analyse met de absolute tewerkstellingscijfers, dat deze sectoren belangrijke werkgevers zijn. Gezien de aard van deze tewerkstelling vooral uitvoerend en technisch-ondersteunend is, zijn deze sectoren tevens gevoelig voor internationale delocalisatie.

Een volgende analyse bekijkt de opsplitsing van de groei van de bruto toegevoegde waarde in de groei van de arbeidsproductiviteit en de groei van de tewerkstelling voor Oost-Vlaanderen.

De groei van de arbeidsproductiviteit ligt relatief hoog in sommige industriële sectoren zoals de metaalproductie (+ 51,9%) en de machineproductie (+ 33,6%). Ook de bouwsector, met een groei van de arbeidsproductiviteit van 48,7%, verstevigt haar sterke concurrentiepositie. In de sector van handel en diensten neemt de groei van de bruto toegevoegde waarde per werknemer sterk toe in de groot- en kleinhandel (+58%), de horeca (+60%) en de socio-culturele sector (+45,6%).

In absolute waarde worden relatief kleine bruto toegevoegde waarden per werknemer gerealiseerd in de sectoren van de niet-marktdiensten. De verklaring hiervoor ligt hoofdzakelijk in de onderwaardering van de waarde toegevoegd vanuit de quartaire dienstverlening. Deze diensten worden meestal niet tegen een reële marktwaarde gewaardeerd en sommige kostprijfactoren worden bovendien te laag ingeschat.

De laatste analyse van tewerkstelling en bruto toegevoegde waarde, is een shift-share analyse. Deze gaat de historisch geregistreerde groei van de twee parameters opsplitsen in een aantal componenten om die te vergelijken met Vlaanderen als ijkpunt.

De bruto toegevoegde waarde van Oost-Vlaanderen nam over de tienjarige periode 1998-2007 toe met 11 449,4 miljoen EUR, wat een relatieve toename van 47,9% betekende. Het Vlaams Gewest noteerde over die periode een iets geringere toename van 47,5%.

Dankzij de dynamiek van de individuele bedrijven binnen de Oost-Vlaamse sectoren die beter presteren dan die van het Vlaams Gewest doet de Oost-Vlaamse economie het beter dan het Vlaamse groeipercentage. Toch moet deze dynamiek van de lokale component genuanceerd worden omdat vooral de bedrijfstak productie en distributie van elektriciteit, gas en water de cijfers positief beïnvloedt. Voor deze sector is het zelfs zo dat de geregistreerde groei over 10 jaar voor Oost-Vlaanderen + 74% bedroeg tegenover -16% voor het Vlaams Gewest.

De negatieve structurele component (- 172,3 miljoen EUR) toont aan dat de groeisectoren niet voldoende aanwezig zijn in Oost-Vlaanderen. De verschuiving naar tertiaire en quataire sectoren blijkt wel duidelijk uit de cijfers maar compenseert niet voldoende de dalende bijdrage van de primaire en secundaire sectoren in de bruto toegevoegde waarde.

De geregistreerde groei van de werkgelegenheid voor Oost-Vlaanderen over de periode 1998-2007 bedroeg 52 504 eenheden, wat een relatieve toename van 10,7% betekende. Anders dan bij de positieve toename van de bruto toegevoegde waarde van Oost-Vlaanderen tegenover het Vlaams Gewest was deze van de werkgelegenheid 0,5% lager. Mocht het Vlaamse groeipercentage gerealiseerd zijn, dan lag de werkgelegenheid ruim 2 000 eenheden hoger.

Structureel hebben de primaire sector, de industrie en de bouw een negatieve evolutie die niet of nog niet voldoende wordt gecompenseerd door de tertiaire en quataire sector. Wat de lokale component betreft, is in de industriële sectoren enkel de transportmiddelenproductie een positieve uitschieter, hetgeen te begrijpen valt vanuit de aanwezigheid in de provincie van Volvo Cars en Volvo Trucks en hun toeleveranciers.

Maar vooral de textielsector, vanouds een belangrijke sector voor Oost-Vlaanderen, heeft over de periode 1998-2007 zware klappen gekregen. De geregistreerde groei van de werkgelegenheid bedroeg -42,6%, wat een verlies van 9 200 arbeidsplaatsen betekende.

Bijlage 1

OOST-VLAANDEREN

BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE

- RELatieve AANWEZIGHEID

- RELatieve GROEI

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 1998-2007	Bruto toegevoegde waarde 2007 (in miljoen €)
AA+BB	Primaire sector	103	91	347,7
CB	Delfstoffen	47	243	7,8
DA	Voeding	101	90	916,2
DB	Textiel	167	87	571,9
DD	Hout	71	70	101,5
DE	Drukkerijen	109	106	544,8
DF	Aardolieproducten	3	17	9,5
DH+DG	Kunststof en chemie	75	85	1 251,5
DI	Bouwmaterialen	88	121	226,9
DJ	Metaalproducten	153	105	1 752,8
DK	Machines	50	75	245,4
DL	Elektrische apparaten	58	82	274,9
DM	Transportmaterieel	107	112	700,0
DN	Overige industrie	74	96	187,9
EE	Nutssectoren	188	208	1 043,1
FF	Bouw	130	106	2 750,4

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 1998-2007	
GG	Handel	92	99	4 776,9
HH	Horeca	85	103	471,2
II	Vervoer en communicatie	80	93	2 187,4
JJ	Financiële instellingen	88	105	997,0
KK	Zakelijke diensten	95	103	8 014,8
LL	Overheid	101	101	1 768,5
MM	Onderwijs	118	98	2 479,3
NN	Gezondheidszorg	120	101	2 980,5
OO	Persoonlijke diensten, cultuur	94	95	673,5
PP	Particuliere huishoudens	98	101	89,4

35 370,8

Bron: Belgostat (NBB)

Bijlage 2

OOST-VLAANDEREN
BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE
- RELatieve AANWEZIGHEID
- RELatieve GROEI

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 2003-2007	Bruto toegevoegde waarde 2007 (in miljoen €)
AA+BB	Primaire sector	103	99	347,7
CB	Delfstoffen	47	110	7,8
DA	Voeding	101	96	916,2
DB	Textiel	167	100	571,9
DD	Hout	71	107	101,5
DE	Drukkerijen	109	102	544,8
DF	Aardolieproducten	3	79	9,5
DH+DG	Kunststof en chemie	75	90	1 251,5
DI	Bouwmaterialen	88	100	226,9
DJ	Metaalproducten	153	105	1 752,8
DK	Machines	50	84	245,4
DL	Elektrische apparaten	58	97	274,9
DM	Transportmaterieel	107	126	700,0
DN	Overige industrie	74	79	187,9
EE	Nutssectoren	188	109	1 043,1
FF	Bouw	130	100	2 750,4

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 2003-2007	
GG	Handel	92	97	4 776,9
HH	Horeca	85	101	471,2
II	Vervoer en communicatie	80	95	2 187,4
JJ	Financiële instellingen	88	107	997,0
KK	Zakelijke diensten	95	104	8 014,8
LL	Overheid	101	100	1.768,5
MM	Onderwijs	118	98	2 479,3
NN	Gezondheidszorg	120	100	2 980,5
OO	Persoonlijke diensten, cultuur	94	98	673,5
PP	Particuliere huishoudens	98	102	89,4

Bron: Belgostat (NBB)

Bijlage 3

OOST-VLAANDEREN

WERKZAME PERSONEN

- RELATIEVE AANWEZIGHEID 2007

- RELATIEVE GROEI 1998-2007

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 1998-2007	Werkzame personen 2007 (absolute cijfers)
AA+BB	Primaire sector	104	100	12 801
CB	Delfstoffen	77	479	94
DA	Voeding	104	95	14 788
DB	Textiel	172	90	12 396
DD	Hout	96	94	1 918
DE	Drukkerijen	104	103	6 753
DF	Aardolieproducten	6	39	60
DH+DG	Kunststof en chemie	89	95	12 414
DI	Bouwmaterialen	87	113	3 098
DJ	Metaalproducten	107	100	15 970
DK	Machines	58	85	3 269
DL	Elektrische apparaten	74	104	4 500
DM	Transportmaterieel	100	138	9 380
DN	Overige industrie	69	101	3 222
EE	Nutssectoren	162	157	4 306
FF	Bouw	121	104	40 949

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 1998-2007	
GG	Handel	94	96	74 311
HH	Horeca	87	95	16 004
II	Vervoer en communicatie	83	100	30 144
JJ	Financiële instellingen	91	100	10 357
KK	Zakelijke diensten	91	105	87 020
LL	Overheid	101	99	38 083
MM	Onderwijs	112	99	44 903
NN	Gezondheidszorg	117	99	69 738
OO	Persoonlijke diensten, cultuur	103	100	18 590
PP	Particuliere huishoudens	94	97	6 326

Bron: Belgostat (NBB)

Bijlage 4

OOST-VLAANDEREN

WERKZAME PERSONEN

- RELATIEVE AANWEZIGHEID 2007

- RELATIEVE GROEI 2003-2007

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 2003-2007	Werkzame personen 2007 (absolute cijfers)
AA+BB	Primaire sector	104	98	12 801
CB	Delfstoffen	77	143	94
DA	Voeding	104	98	14 788
DB	Textiel	172	97	12 396
DD	Hout	96	96	1 918
DE	Drukkerijen	104	97	6 753
DF	Aardolieproducten	6	93	60
DH+DG	Kunststof en chemie	89	97	12 414
DI	Bouwmaterialen	87	99	3 098
DJ	Metaalproducten	107	105	15 970
DK	Machines	58	90	3 269
DL	Elektrische apparaten	74	104	4 500
DM	Transportmaterieel	100	124	9 380
DN	Overige industrie	69	89	3 222
EE	Nutssectoren	162	108	4 306
FF	Bouw	121	101	40 949

		Relatieve aanwezigheid 2007	Relatieve groei 2003-2007	
GG	Handel	94	98	74 311
HH	Horeca	87	98	16 004
II	Vervoer en communicatie	83	99	30 144
JJ	Financiële instellingen	91	102	10 357
KK	Zakelijke diensten	91	104	87 020
LL	Overheid	101	100	38 083
MM	Onderwijs	112	98	44 903
NN	Gezondheidszorg	117	100	69 738
OO	Persoonlijke diensten, cultuur	103	101	18 590
PP	Particuliere huishoudens	94	103	6 326

Bron: Belgostat (NBB)

Huis van de economie

De Regionale Schokbestendigheid van de Oost-Vlaamse economie is een uitgave van de studiedienst van het Huis van de economie.
Overname van cijfergegevens is toegelaten mits bronvermelding.